

Сучасна українська біографістика: досвід та проблеми розвитку

У рамках міжнародної наукової конференції «Роль бібліотек у формуванні єдиного науково-інформаційного простору України» Інститутом біографічних досліджень НБУВ 11 жовтня 2006 р. проведено круглий стіл із широкого кола проблем сучасної української біографістики (наук. кер. – В. М. Даниленко чл.-кор. НАН України, та В. І. Попик, директор Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук; уч. секр. – Н. І. Любовець, канд. іст. наук, ст. наук. співробітник НБУВ), у роботі якого взяли участь 25 дослідників-біографістів та науковці інститутів історії України і української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, викладачі Київського національного університету культури і мистецтв, Харківського інституту управління, Національного університету податкової справи України, фахівці НБУВ, Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського.

Було заслухано 16 доповідей і повідомлень, відбулася зацікавлена дискусія з цілої низки теоретичних, методичних та організаційних проблем біографічних досліджень, обговорено широкий комплекс проблем, пов'язаних із розвитком вітчизняної та зарубіжної біографістики та української біобібліографії на тлі зростаючих інформаційних потреб суспільства.

Зі вступним словом до учасників круглого столу звернувся директор Інституту біографічних досліджень НБУВ, канд. іст. наук **В. І. Попик**, який відзначив велику роль традиційних жовтневих круглих столів, а також започаткованих у 2005 р. Чишківській читань з історичної біографістики для консолідації зусиль дослідників-біографістів, утвердження нових наукових ідей, оригінальних теоретичних і методичних підходів, нових планів, організаційних рішень.

З привітаннями до учасників круглого столу виступив чл.-кор. НАН України **В. М. Даниленко**. Він відзначив, що на сучасному етапі розвитку української біографістики, який позначе-

ний, перш за все, інтенсивним нагромадженням матеріалу, введенням у науковий обіг усе нових і нових імен, сформовані всі передумови для практичного формування фундаментального національного біографічного зводу у книжковій та електронній формі. При цьому В. І. Даниленко наголосив на особливому значенні публікації на веб-сайті Українського національного біографічного архіву текстів малотиражних біографічних видань, які лише таким чином можна зробити доступними для читачів.

Перша група обговорюваних на круглому столі проблем стосувалася формування електронних науково-інформаційних ресурсів. **В. І. Попик** у доповіді «Електронні біографічно-інформаційні ресурси слов'янського світу і завдання української біографістики» зупинився на теоретичних і методичних підходах, які дозволили б формувати українські біографічні інформаційні ресурси як невід'ємну частину загальнослов'янських і європейських, на проблемах толерантного відображення в словниковій біографістиці процесів і явищ історичних та культурних взаємодій різних народів, приналежності діяльності і творчої спадщини певних осіб історичному та культурному надбанню кількох держав. На думку доповідача, реалізація таких підходів вимагає від дослідників не лише об'єктивності, врахування історичних реалій етнічної, культурної і громадсько-політичної самоідентифікації діячів різних історичних епох, але й високої культури міжетнічного спілкування.

О. М. Яценко, ст. наук. співробітник ІБД НБУВ, канд. іст. наук, виступив з доповіддю «Створення електронної колекції іконографії з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», у якій порушив проблему формування на базі рукописних і книжкових фондів НБУВ загальнонаціонального науково-інформаційного ресурсу іконографічних матеріалів. Зазначений ресурс, покликаний стати структурною частиною Українського національного біографічного архіву, водночас матиме самостійне історико-культурне значення, як пер-

ший систематизований джерельний масив матеріалів із вітчизняної іконографії – галузі на наш час недостатньо розробленої. Доповідач докладно висвітлює концептуальні засади і технічні аспекти роботи над створенням бази електронної іконографічної інформації.

Другий проблемно-тематичний блок круглого столу був присвячений проблемам джерельної бази біографічних досліджень, необхідності її розширення, структурування та класифікації документів. Ст. наук. співробітник ІБД НБУВ, д-р іст. наук **Т. І. Ківшар** у доповіді «Листи як біографічне джерело» зупинилася на специфічних особливостях класифікації листів як окремого і досить важливого джерела біографічних досліджень та наголосила на обов'язковому їх залученні при підготовці біографій. Мол. наук. співробітник ІБД НБУВ **В. М. Тимченко** у виступі «Польський біографічний словник як джерело для електронного українського біографічного архіву» розкрив значення змістовної україніки «Польського біографічного словника» для української біографістики, ознайомив присутніх із досвідом його створення, що може бути корисним для підготовки українських біографічних словників, енциклопедій та лексиконів. Ст. наук. співробітник ІБД НБУВ, канд. іст. наук **Н. І. Любовець** у доповіді «Життя святих як джерело написання біографій релігійних діячів України» зосередила увагу присутніх на можливості і необхідності використання життійної літератури як джерела при написанні біографій релігійних діячів України, зокрема тих, що зараховані до лику святих. Одночасно, наголосила вона, слід чітко розуміти, що життя, особливо давньоруської доби, дуже важко перевірити на достовірність наведених у них біографічних даних, а також те, що життійна література створювалася і використовувалася, перш за все, як засіб церковної пропаганди. Якість матеріалу, який вміщений у певному житті, залежала, в першу чергу, від мети, яку ставив перед собою агіограф, та від обставин, при яких воно писалось. **О. В. Москалець**, мол. наук. співробітник НБУВ, у доповіді «Нові джерела для вивчення українсько-російських інтеркультурних зв'язків у галузі оперного виконавства» відзначив, що серед нових джерел до біографій оперних співаків слід віднести «Путівник по ЦДАМЛМ», «Словник співаків України» та «Словник музикантів» І. Лисенка, низку інших видань доби незалежності України та неопрацьовану епістолярну спадщину українських

співаків, які радше слід класифікувати як «матеріали до біографій». На думку доповідача, опрацювання епістолярної спадщини ускладнено тим, що вона розпорошена між кількома архівами, частина з яких розташована в Москві. Саме там знаходяться оригінали багатьох листів українських співаків, надіслані з України російським адресатам.

Третя група виступів учасників круглого столу була присвячена невідомим сторінкам із життя окремих представників української історії, науки та культури України, висвітлення яких базувалося на залученні нового кола джерел. Так, **І. М. Старовойтенко**, наук. співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, канд. іст. наук, у виступі «Л. М. Жебуньов: джерела до біографії» зупинилася на огляді джерел про Л. Жебуньова (1862–1919), що висвітлюють сторінки біографії цього маловідомого в Україні громадсько-культурного діяча, публіциста популяризатора українського друкованого слова початку ХХ ст., особовий архів якого не зберігся. Ст. наук. співробітник ІБД НБУВ, канд. іст. наук **Ю. І. Зінченко** у своєму виступі розглянув життєвий шлях і діяльність відомих постатей українського життя ХІХ–ХХ ст.: П. Демідова, Г. Ейсмана, І. Д'якова, О. Оглобліна, які були головами м. Києва, та охарактеризував їхній внесок у розбудову міста, збереження культурної спадщини, опікування навчальними закладами, благодійну діяльність. Наук. співробітник ІБД НБУВ, канд. філол. наук **Л. Г. Рева** у повідомленні «Михайло Драй-Хмара як славіст» ознайомила присутніх із науковим доробком українського поета, літературознавця та перекладача. **В. Є. Завалій**, пров. бібліотекар НБУВ, розповіла присутнім про постійного члена Священного Синоду Української Православної Церкви Київського Патріархату, митрополита Рівненського і Острозького Даниїла (в миру – Чоколюк Богдан Михайлович, 1958–2005). Ст. наук. співробітник ІБД НБУВ, канд. іст. наук **О. В. Малій** виступила з доповіддю «Київський період життя Георга Фрідріха Бунге». У своєму повідомленні бібліотекар І категорії НБУВ **Т. М. Барабу** зупинилася на просопографічному портреті ченців Київського Синайського монастиря та характеристиці персони його засновника.

Четверта група проблем, які обговорювалися на круглому столі, була зосереджена навколо науково-методичних засад підготовки сучасних довідкових біографічних та біобібліографічних ви-

дань та їх специфіки. Зокрема, пров. наук. співробітник ІБД НБУВ, канд. іст. наук **С. М. Ляшко** у виступі «Науково-допоміжний апарат довідкових видань» висвітлила вимоги до науково-довідкового апарату, додержання яких є одним із важливих критеріїв загальної оцінки довідкових видань. **М. І. Гончаренко**, наук. співробітник Київського науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування, присвятила свою доповідь проблемі специфічних підходів до фахового висвітлення біографій архітекторів. Вона, зокрема, звернула увагу присутніх на необхідність наведення термінологічно точних кваліфікаційних характеристик професійного статусу архітекторів у різні історичні періоди (майстер, помічник майстра, будівничий, цивільний інженер, архітектор тощо). **В. Т. Петрикова**, канд. іст. наук, доцент Харківського інституту управління, у доповіді «Діячі краю в сучасному українському біобібліографознавстві» розглянула завдання сучасного краєзнавчого біобібліографознавства в плані створення системи персональних та біобібліографічних покажчиків і словників.

Доповіді працівників Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН **Т. Ф. Дерлеменко**, зав. сектору, заслуженого працівника культури України, «Проблеми формування системи біобібліографічних покажчиків про життєвий і творчий шлях діячів аграрної науки – складової національного бібліотечно-інформаційного ресурсу», **О. О. Черниш**, ст. наук. співробітника, «Підготовка біобібліографії академіка В. М. Ремесла як складова досліджень ДНСГБ УААН у галузі історії аграрної науки», **Ю. О. Соколюк**, аспірантки, «Внесок І. І. Абозіна у розвиток птахівництва: результати біобібліографічного дослідження» були присвячені конкретним проблемам написання біографій діячів аграрної науки України та питанням, які виникають у процесі підготовки і видання біобібліографічних покажчиків.

Л. О. Пономаренко, зав. відділу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, виступила з доповіддю «Сучасна українська педагогічна біобібліографістика як об'єкт наукового дослідження».

У рамках круглого столу було проведено презентації нових видань Інституту біографічних досліджень НБУВ: третього випуску збірника наукових праць «Українська біографістика», який містить велику кількість біографічних статей, оригінальних біографічних та генеалогічних розвідок; першого випуску «Матеріалів до українського біографічного словника», який являє собою збірник коротких біографічних довідок на літеру «А», підготовлених ІБД НБУВ для електронної версії Українського національного біографічного архіву; другого випуску анотованого покажчика серії «Джерела української біографістики» «Книжкові джерела української біографістики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Матеріали до бібліографії (2001–2003 рр.)».

Учасники круглого столу ухвалили рекомендації щодо попереднього визначення проблемно-тематичної спрямованості щорічних червневих Чишківських читань та жовтневих круглих столів з історичної біографістики, а також щодо організації виїзних засідань та семінарів Інституту біографічних досліджень НБУВ та Українського біографічного товариства у провідних регіональних центрах біографічних студій.

*Володимир ПОПИК,
директор
Інституту біографічних досліджень НБУВ,
канд. іст. наук
Надія ЛЮБОВЕЦЬ,
учений секретар
Інституту біографічних досліджень НБУВ,
ст. наук. співробітник, канд. іст. наук*